

SEFİNE-i EVLİYÂ

(سفينة أولياء)

Hüseyin Vassâf'ın

(ö. 1929)

sûfi biyografilerine dair eseri.

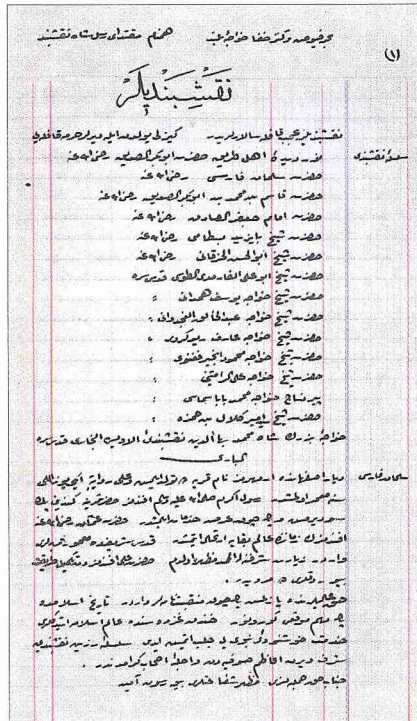
Eserin mukaddimesinde Hüseyin Vassâf küçüklüğünden beri ehlullahla muhabbeti olduğunu, bir gün sahaflardan geçerken tarikat pîrlerinin adlarını ve silsilelerini içeren *Esmâr-ı Esrâr* adlı bir risâleyi (İstanbul 1316) satın aldığını, bu sırada gönlünde velilerin biyografilerini yazma düşüncesinin doğduğunu ve yirmi seneyi aşkın bir çalışmadan sonra eseri tamamladığını söyler. Müellif kitaba *Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr Şerh-i Esmâr-ı Esrâr* adını verdiğini söylüyorsa da eser *Esmâr-ı Esrâr*'in şerhi olmayıp bu adlandırma kendisine *Sefîne-i Evliyâ*'yı yazma ilhamını veren bu esere şükranını ifade etmektedir. Dîvân-ı Hümâyün Kalemî Mühimme Odası memurlarından Mehmed Sâmî Sünbülî'nin *Esmâr-ı Esrâr*'i elli dört sayfalık bir risâle olmasına karşılık *Sefîne-i Evliyâ* tarikat pîrlerinin yanı sıra 2000'e yakın sûfinin biyografisini, eserlerinden örnekleri içeren beş ciltlik hacimli bir çalışmadır. Hüseyin Vassâf 8 Aralık 1900 tarihinde yazmaya başladığı eserin müsveddelerini 6 Ekim 1923'te tamamlamış ve 18 Aralık 1924'te temize çekme işini bitirmiştir. Müellifin elli yedi yıllık ömrünün yarısını bu kitabın telifiyle meşgul olarak geçirdiği anlaşılmaktadır.

Müellif eserine, Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi'nin evliya kabirlerini ziyaret etmenin makbul bir davranış olduğunu ifade eden sözleriyle başlamış, mukaddimede tasavvuf, tarikat ve mutasavvıf kelimeleri hakkında açıklamalar yapmış, bunların çeşitli tariflerine yer vermiştir. Kitabın I. cildinde Kâdiriyye ve kolları Rûmiyye, Gâniyye, Hâlisiyye, Yâfiyye, Garîbiyye, Müştâkiyye, Enveriyye ile Rifâiyye, Bedeviyye, Medyeniyîye, Sühreverdiyye, Şâzeliyye, Desûkiyye, Senûsiyye, Zeyniyye, Kübreviyye, Mevleviyye, Sa'diyye'ye ve Bektaşîler'e ait biyografiler bulunmaktadır. II. cilt Nakşibendiyye, Çiştîyye, Bayramiyye ve Celvetiyye meşâyihi; III. cilt Celvetiyye ile Halvetiyye'nin Rûşeniyye, Gülşeniyye, Sezâiyye, Karamâniyye, Cemâliyye, Sünbüliyye, Sivâsiyye ve Şâbâniyye kollarını; IV. cilt Şâbâniyye'nin Çerkeşiyye, İbrâhimiyye (Kuşadavî), Halîliyye (Gerede'vîler), Bekriyye kollarını ve Halvetiyye'nin Buhûriyye, Hayâtiyye kollarıyla Sinâniyye ve Uşşâkiyye

meşâyihi içermektedir. V. ciltte yine Halvetiyye'nin Ramazâniyye, Cerrâhiyye, Süfiyye, Cihangîriyye, Mısıriyye ve Mevleviyye kısmının zeyli yer almaktadır. Bu cildin sonunda tekkelerin kapatılmasından az önce İstanbul dergâhları ve son şeyhlerinin isimlerine ait bir liste ile müellifin geniş otobiyoğrafisi bulunmaktadır.

Hüseyin Vassâf, eserine aldığı mutasavvırların biyografilerini tesbit etmek için 200'e yakın kaynağa başvurmuş, kütüphanelerde araştırma yapmış, uzun süreli seyahatlere çıkmıştır. Bunların dışında Bandırma, Gönen, Manyas, Gemlik, İzmit, Yalova, Eskişehir, Afyonkarahisar, Uşak, Manisa, İzmir gibi şehirleri gezmiştir. Hüseyin Vassâf'ın böyle bir eser yazmaya başladığının duyulması devrin ilim ve irfan sahibi şahısları tarafından takdirle karşılanmış, İbnülemin Mahmud Kemal, Şeyh Vaffî, Abdürrezzak İlmî, Bağdatlı Muhammed Said efendiler daha eser tamamlanmadan müellife tebriklerini bildiren yazılar göndermişlerdir. Tamamlanmasının ardından Mehmed Hazmî, Sâdik Vicdânî, Mehmed Besim ve Ahmed Remzi Dede (Akyürek) tarafından esere takrizler yazılmıştır.

Sefîne-i Evliyâ'nın II. cildinin ilk sayfası (Süleymaniye Ktp., Yazma Başışlar, nr. 2306)

Sefîne-i Evliyâ, çoğunluğu XVIII, XIX ve XX. yüzyıllarda yaşamış 2000 dolayında mutasavvıfın hayatını içermektedir. Biyografiler her tarikatın kurucu pîrinden başlamak üzere XX. yüzyıldaki silsilenin son halkasına kadar devam etmekte, önemli şeyhler, kurdukları veya görev yaptıkları tekkeler kronolojik sıraya göre tanıtılmaktadır. Bunların çoğunluğu İstanbul ve Anadolu'da yaşayan şahsiyetlerdir. Bu özelliğiyle eser bir sûfler ansiklopedisi niteliğini taşımaktadır. *Sefîne-i Evliyâ*'nın bir başka özelliği biyografisi verilen mutasavvıfın eserlerinin zikredilmesi, kitaplarından alıntılar yapılması, şiiirlerinden örnekler kaydedilmesidir. Kişilerin resmî görevlerine ve postnişinlik yaptıkları dergâhlara da işaret edilmiştir. Bu arada bilgi alınan kaynağın veya şahsın ismi zikredilerek de bilimsel bir yöntem izlenmiştir. Ayrıca bazı türbelerin, tekkelerin ve mezarların müellif tarafından çekilmiş resimleri eserde yer almıştır. Hüseyin Vassâf, devrinin meşhur şeyhlerinin vefatı münasebetiyle kaleme aldığı veya başkaları tarafından yazılan tarih ve edebiyat açısından da önemli hale getirmiştir. Eserin sayfaları arasında kişiler veya tekke-türbelerle ilgili çeşitli yayın organlarından kesilmiş kupürlere de rastlanmaktadır. *Sefîne-i Evliyâ* daha müellif hayatta iken basılması için matbaaya verilmiş, ancak harf inkılabı sebebiyle basılamamıştır. Müellif hattı nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan eser (Yazma Başışlar, nr. 2305-2309). Mehmet Akkuş ve Ali Yılmaz tarafından yayımlanmıştır (I-V, İstanbul 2006).

BİBLİYOGRAFYA :

Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr*, Süleymaniye Ktp., Yazma Başışlar, nr. 2305-2309; a.e. (haz. Mehmet Akkuş – Ali Yılmaz), İstanbul 2006, hazırlayanların girişi I, XXXI-XLIV, Mehmet Akkuş, "Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr, Şerh-i Esmâr-ı Esrâr", *İlim ve Sanat*, sy. 2, Ankara 1985, s. 88-91; "Sefîne-i Evliyâ", *TDEA*, VII, 487.

HÜR MAHMUT YÜCER

SEFİNE-i NEFİSE-i MEVLEVİYÂN

(سفينة نفيسة مولويان)

Mustafa Sâkib Dede'nin

(ö. 1148/1735)

Mevleviyye tarikatına dair biyografik eseri

(bk. SÂKİB DEDE).

SEFİNETÜ'r-RÜESÂ

(bk. HALİKATÜ'r-RÜESÂ).